

Het nieuwe bosbeheer gaat over hout oogsten

Als er iemand is die weet hoe praktijk, onderzoek en onderwijs op elkaar inspelen, is het docent Bos- en Natuurbeheer Jan den Ouden van Wageningen Universiteit. Hij participeert in onderzoek, heeft contacten in de beleidspraktijk en de wereld van beheer, en geeft les aan studenten. Die zijn niet zomaar klaar voor de beroepspraktijk, maar krijgen in hun studie wel te maken met nieuwe vragen die spelen in praktijk en wetenschap, zoals de ziekte van Lyme en de gevolgen van de biobased economy voor de bosbouw.

— Martin Woestenburg

> ER ZIJN DIVERSE INITIATIEVEN om een verband te leggen tussen wetenschap, onderwijs en praktijk, zoals netwerk O+BN en de Veldwerkplaatsen. Zijn dat goede initiatieven?

“O+BN is heel goed, omdat je met onderzoekers en beheerders samen kijkt naar de ontwikkelingen in terreinen, hoe je de negatieve effecten van milieudruk kunt opvangen en herstellen. Dat functioneert ontzettend goed. Ik ben ook enthousiast over de Veldwerkplaatsen. Maar zodra communicatie de praktijk overstijgt, wordt het een apart communicatiecircuit. Dat zie je in allerlei projecten over communicatie en kennisoverdracht, waarin alles interactief, nieuw en flashy moet zijn.”

Kun je studenten zo opleiden dat ze compleet zijn voorbereid op de praktijk waarin ze terecht komen?

“Het is een illusie dat studenten zomaar direct op hoog niveau meedraaien. Je moet weten wat er speelt, of het nou een beleidsproces is of het functioneren van een grasland. Je moet geluk hebben dat je die kennis hebt, want de vraag naar kennis verschuift steeds. Nu spelen er vragen over hoe de natuur reageert op de klimaatverandering, of wat het effect is van een ecologische verbinding tussen twee heideterreinen door een bos. Vroeger had je kwesties als zure regen.

Studenten van het hbo hebben een directere band met het bos dat beheerd wordt en daardoor sluiten hbo-studies veel directer aan. Zij worden bijvoorbeeld medewerker bij een natuurorganisatie. Bij het hoger onderwijs aan de universiteiten vormen de terreinen wel het aandachtsgebied, maar is de scope van de studie veel breder. Het is gericht op de beleidspraktijk,

een ander spoor is het onderzoek. Bij onderzoek is de link met de praktijk op de universiteit altijd aanwezig, omdat je met wetenschappers te maken hebt die onderwijs geven.”

Helpen jullie studenten met de overstap van onderwijs naar praktijk?

“We hebben geen beroepenbank. Het vinden van een baan is zaak van de student zelf. Wij kunnen wel helpen, als we bijvoorbeeld horen van een positie en een student kennen die daarvoor geschikt kan zijn. En we geven natuurlijk referenties. Wat heel erg opvalt, is dat studenten eigenlijk niet goed weten wat ze willen. We zouden ze in het onderwijs daarbij kunnen helpen door ze inzicht te geven in de vele verschillende posities die onze afgestudeerden bekleden.”

Je zou zeggen dat met de kortere en efficiëntere studies de studenten meer beroepsgericht zijn.

“De studie in Wageningen is juist verbreed en minder beroepsgericht geworden. Vroeger had je de opleiding Bosbouw, dat was een van de eerste opleidingen aan de Rijksland- en tuinbouwschool. We hebben nog steeds bodennummer 1. Je leerde toen hoe je een bos

allemaal? – en een specialisme beleid – hoe besluitvorming werkt in de woeste buitenwereld. Het is niet zo dat natuur er alleen maar is voor de mens, maar meningsverschillen oplossen, dat doe je met mensen. Je kunt geen dialoog aangaan met dassen of hamsters.”

Hoe bereid je de studenten daar op voor?

“De waarde van de universiteit voor de beroepspraktijk is het opleiden van mensen die kritische vragen kunnen stellen. Daarvoor moeten ze het systeem begrijpen, maar ze hoeven niet te weten hoe elk knopje werkt. Als je in een Cesna je vliegbrevet haalt, kun je ook een Boeing vliegen. De essentie is hetzelfde. Je moet alleen nog uitleg krijgen over wat knopjes die anders zijn.”

Komt de praktijk wel terug in het onderwijs?

“Dat is van alle tijden. De zure regen bijvoorbeeld heeft het bosbeheer heel erg veranderd. Dat kwam door directe beheersvragen, hoe je bossen stabiel kunt maken voor luchtverontreiniging of zorg kunt dragen voor het behoud van de biodiversiteit. De praktijk voedt zowel onderzoek als onderwijs. Een recent voorbeeld is het nieuwe onderzoek rondom de problemen

Hoe komt dat?

“Er is natuurlijk ook helemaal geen sprake van een bosbeleid. Bossen zijn blijkbaar niet zo belangrijk voor beleidsmakers. Een bos staat er nu, en dat staat er over dertig jaar nog steeds. Ik geloof wel dat het bosbeleid een comeback gaat maken in de *biobased economy*. Bos wordt dan weer de leverancier van grondstoffen. Het levert dan niet zozeer zwarte spechten, leefruimte of landschap, maar het hout zal weer sterk aan belang winnen als duurzame hulpbron. Je moet bedenken: er zijn drie periodes geweest waarin er vanuit het beleid aandacht was voor de bossen, namelijk tijdens de Eerste en de Tweede Wereldoorlog en tijdens de oliecrisis. Het is heel simpel. De olie wordt straks schaars en wij moeten ons energiegebruik gaan aanpassen. Dan stijgt de vraag naar hout.

Ik ben nu bezig om daar in het onderwijs aandacht voor te vragen, een beetje activisme dat ik me veroorloof. Ik heb er zelfs een klacht over gehad van een student die zich niet kon voorstellen dat hij daarvoor Bos- en Natuurbeheer ging studeren. Maar dat wordt de trend. Nu laten we dood hout liggen, omdat dat goed is voor de biodiversiteit. In het nieuwe bosbeheer zal het gaan over de vraag hoe je op regelma-

kunt beheren, vanuit een wetenschappelijke perspectief. Larenstein was ook toen al praktischer. In Wageningen werden mensen opgeleid om als houtvester naar Indonesië te gaan of bij Staatsbosbeheer te gaan werken.

Sinds de jaren zeventig is dat veranderd. Iedereen ging zich met het bos bemoeien en de studie is verbreed en richt zich meer op het bos als ecosysteem. Vlak daarna kwam het natuurbeheer op, en toen is de opleiding Bos- en Natuurbeheer gaan heten. Die opleiding gaat er expliciet vanuit dat de groene ruimte functioneert als ecologisch systeem, maar dat het wordt beheerd vanuit menselijke drijfveren. Alle problemen in het bos- en natuurbeheer gaan over mensen, ook de ecologische problemen zijn uiteindelijk terug te voeren naar menselijke drijfveren. Binnen de studie heb je een specialisme ecologie - hoe werkt dat nou

met dierziektes als de ziekte van Lyme, de varkenspest, de vogelgriep en de mond- en klauwzeer. De beroepspraktijk vraagt zich af wat ze met de beesten moeten. Staatsbosbeheer wil bijvoorbeeld een ecologische verbinding van de Oostvaardersplassen via het Horsterwold naar de Veluwe. Daar omheen zitten allemaal boeren, en een essentieel punt is hoe loslopend wild dierziektes kan overbrengen naar landbouwhuisdieren.”

Wie bepaalt wat er in onderzoek en onderwijs op de agenda komt?

“Het ministerie van LNV is niet sterk in het uitzetten van een onderzoeksagenda. Er wordt veelal uitgegaan van de ideeën van onderzoekers. Dat vind ik als onderzoeker wel prettig, maar als burger verwacht ik toch wel meer visie.”

tige basis en op een duurzame wijze hout kunt oogsten.”

*Martin Woestenburg, freelance journalist
redactie@vakbladnbl.nl*